

## Гарчиг

ТӨСЛИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ .....	2
1.1 Төслийн ерөнхий мэдээлэл .....	2
Төслийн байршил: .....	2
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ .....	5
1. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө .....	7
2. Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө .....	15
3. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө .....	15
4. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө .....	15
5. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө .....	16
6. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө .....	17
7. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө .....	18
8. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр .....	20
9. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө .....	21
10. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө .....	21

## ТӨСЛИЙН ТОДОРХОЙЛОЛТ

### 1.1 Төслийн ерөнхий мэдээлэл

**Төслийн нэр:** “Сөгнөгөр” услалтын систем

**Төслийн зорилго:** Энэхүү төслийн үндсэн зорилго нь услалтын системийг сэргээн засварлах, шинэчлэх замаар хүнсний ногооны үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлэх, үндэсний эрэлт хэрэгцээг хангах, импортын хараат байдлыг багасгахад оршино. Түүнчлэн усалгааны дэвшилтэт техник технологийг нэвтрүүлж, нутагшуулах, ногоочид, тариаланчдын чадавхи, орлогыг нэмэгдүүлэх, хүнсний хангамж, аюулгүй байдлыг сайжруулах, шинээр ажлын байр бий болгоход төслийн зорилго оршино.

**Төслийн захиалагч:** Монгол Улсын Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яам (ХХААХҮЯ)

**Улсын бүртгэлийн дугаар:** 9070003115

**Регистрийн дугаар:** 9132287

**Хаяг:** Улаанбаатар хот, Баянзүрх дүүрэг, 1-р хороо, Энхтайваны өргөн чөлөө, ЗГ-ын 9-р байр

**Утас:** 452554, 456955

**Төсөл хэрэгжүүлэгч:** Хүнсний ногооны үйлдвэрлэл ба усалгаатай хөдөө аж ахуй төсөл

**Улсын бүртгэлийн дугаар:** 9069001088

**Регистрийн дугаар:** 6610935

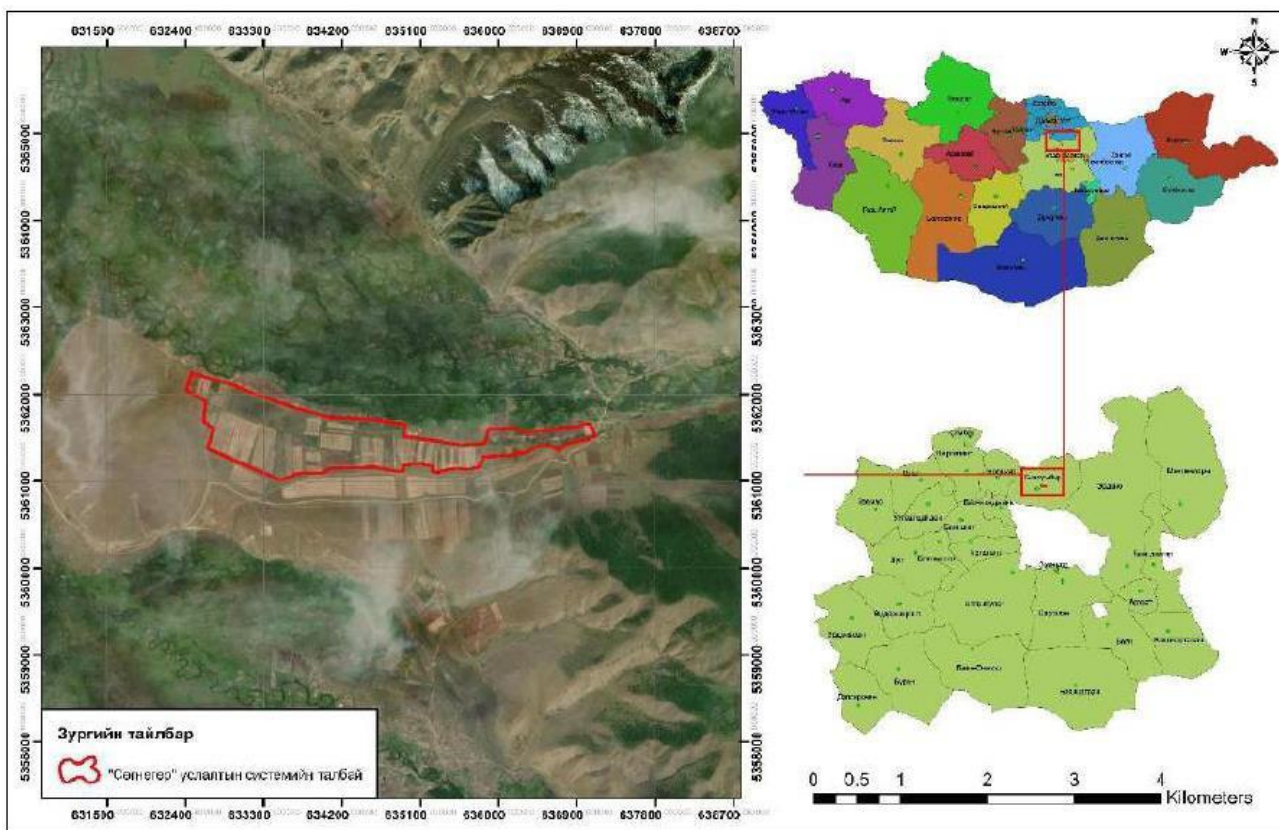
**Хаяг:** Улаанбаатар хот, Баянзүрх дүүрэг, 1-р хороо, Хоршоологчдын холбооны байр, 511 тоот

**Утас:** 99117994

**Төслийн санхүүжүүлэгч:** Азийн Хөгжлийн банк (АХБ)

**Төслийн байршил:**

“Сөгнөгөр” услалтын системийн төсөл хэрэгжих талбай нь Төв аймгийн Батсүмбэр сумын 3 дугаар багийн нутагт байрлах ба Улаанбаатар хотоос хойд зүгт 75 орчим км, Батсүмбэр сумын төвөөс зүүн тийш 10 орчим км зайтай оршдог. Төсөл хэрэгжих талбайн эргэлтийн цэгүүдийн координатыг, байршлын тойм зургуудыг харуулав.



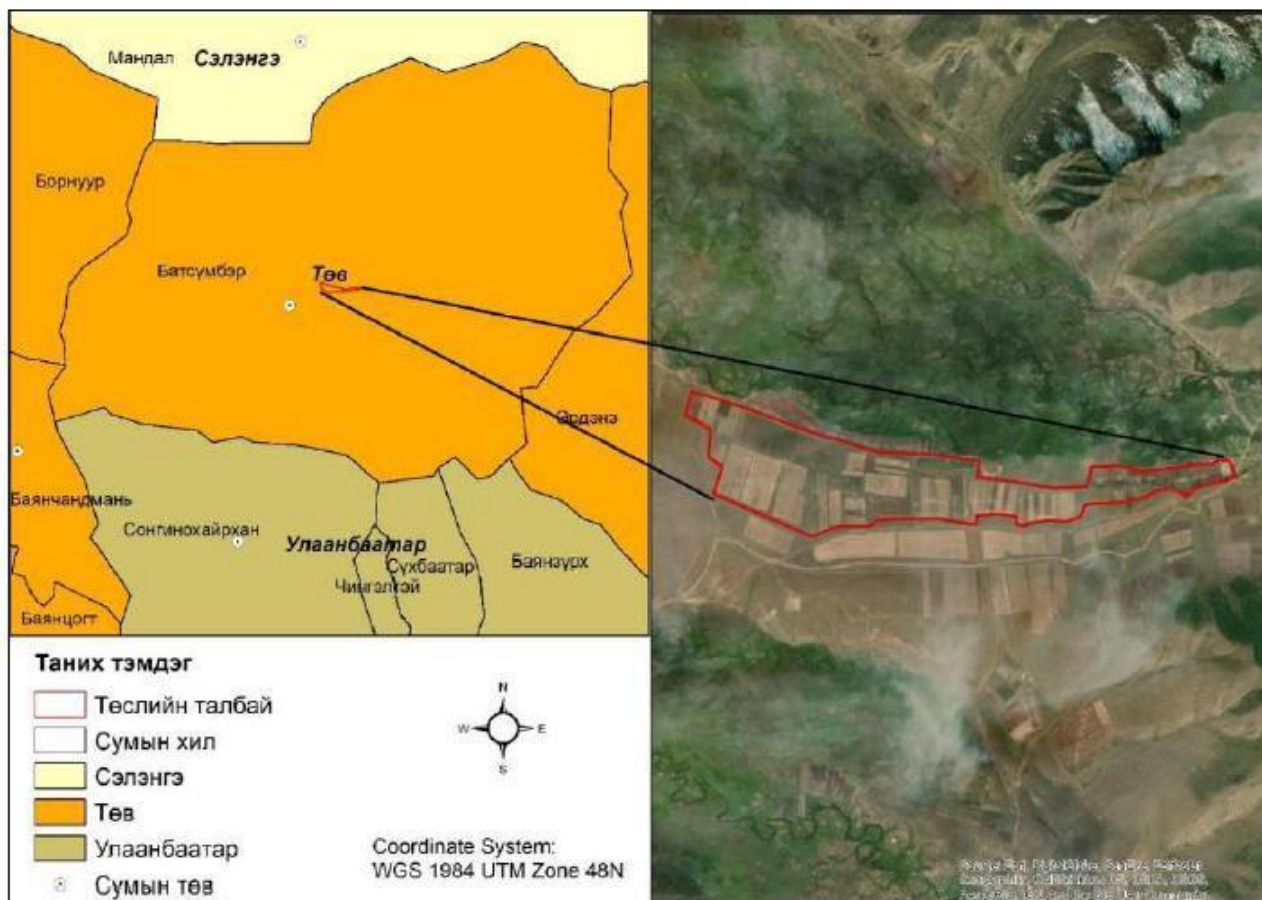
Зураг 1 “Сөгнөгөр” усалтын системийн төсөл хэрэгжих талбайн бүхүснэгт 1

Төслийн талбайн эргэлтийн цэгийн солбицол

Цэгийн дугаар	Уртраг	Өргөрөг	Цэгийн дугаар	Уртраг	Өргөрөг
1	106° 47' 44.689" E	48° 23' 53.296" N	38	106° 50' 15.639" E	48° 23' 24.532" N
2	106° 47' 22.858" E	48° 23' 58.051" N	39	106° 50' 17.308" E	48° 23' 24.406" N
3	106° 47' 19.763" E	48° 23' 51.523" N	40	106° 50' 19.792" E	48° 23' 24.385" N
4	106° 47' 30.421" E	48° 23' 47.269" N	41	106° 50' 22.103" E	48° 23' 24.808" N
5	106° 47' 29.100" E	48° 23' 39.888" N	42	106° 50' 23.846" E	48° 23' 25.474" N
6	106° 47' 34.617" E	48° 23' 37.047" N	43	106° 50' 25.183" E	48° 23' 25.078" N
7	106° 47' 30.923" E	48° 23' 29.614" N	44	106° 50' 26.821" E	48° 23' 25.072" N
8	106° 48' 11.190" E	48° 23' 17.204" N	45	106° 50' 30.444" E	48° 23' 26.013" N
9	106° 48' 22.402" E	48° 23' 19.748" N	46	106° 50' 34.859" E	48° 23' 27.548" N
10	106° 48' 35.688" E	48° 23' 19.671" N	47	106° 50' 40.765" E	48° 23' 28.064" N
11	106° 48' 38.770" E	48° 23' 21.321" N	48	106° 50' 45.521" E	48° 23' 26.845" N
12	106° 48' 54.535" E	48° 23' 21.313" N	49	106° 50' 46.923" E	48° 23' 25.387" N
13	106° 49' 3.413" E	48° 23' 21.398" N	50	106° 50' 48.618" E	48° 23' 26.565" N
14	106° 49' 14.176" E	48° 23' 19.845" N	51	106° 50' 51.129" E	48° 23' 28.166" N
15	106° 49' 16.227" E	48° 23' 19.659" N	52	106° 50' 57.947" E	48° 23' 29.265" N
16	106° 49' 17.341" E	48° 23' 19.567" N	53	106° 51' 4.471" E	48° 23' 29.832" N
17	106° 49' 17.494" E	48° 23' 19.556" N	54	106° 51' 7.770" E	48° 23' 31.236" N
18	106° 49' 17.647" E	48° 23' 19.545" N	55	106° 51' 5.021" E	48° 23' 35.391" N
19	106° 49' 17.800" E	48° 23' 19.535" N	56	106° 51' 0.974" E	48° 23' 35.428" N
20	106° 49' 17.969" E	48° 23' 19.592" N	57	106° 50' 57.814" E	48° 23' 34.556" N
21	106° 49' 18.128" E	48° 23' 19.605" N	58	106° 50' 53.658" E	48° 23' 34.464" N
22	106° 49' 19.576" E	48° 23' 19.722" N	59	106° 50' 48.514" E	48° 23' 34.118" N

23	106° 49' 19.946" E	48° 23' 21.854" N	60	106° 50' 45.711" E	48° 23' 33.993" N
24	106° 49' 28.800" E	48° 23' 22.236" N	61	106° 50' 29.962" E	48° 23' 33.000" N
25	106° 49' 36.533" E	48° 23' 21.239" N	62	106° 50' 19.098" E	48° 23' 34.798" N
26	106° 49' 36.280" E	48° 23' 19.191" N	63	106° 50' 17.012" E	48° 23' 34.666" N
27	106° 49' 39.666" E	48° 23' 18.641" N	64	106° 50' 11.037" E	48° 23' 34.555" N
28	106° 49' 40.511" E	48° 23' 19.274" N	65	106° 50' 8.183" E	48° 23' 34.627" N
29	106° 49' 50.132" E	48° 23' 20.192" N	66	106° 50' 6.006" E	48° 23' 29.215" N
30	106° 49' 55.174" E	48° 23' 19.584" N	67	106° 49' 52.411" E	48° 23' 28.864" N
31	106° 49' 57.828" E	48° 23' 19.665" N	68	106° 49' 36.646" E	48° 23' 30.810" N
32	106° 49' 59.244" E	48° 23' 20.207" N	69	106° 49' 20.501" E	48° 23' 32.583" N
33	106° 50' 2.344" E	48° 23' 20.502" N	70	106° 49' 21.524" E	48° 23' 36.985" N
34	106° 50' 4.289" E	48° 23' 22.604" N	71	106° 49' 2.354" E	48° 23' 38.969" N
35	106° 50' 4.737" E	48° 23' 24.145" N	72	106° 48' 39.779" E	48° 23' 39.944" N
36	106° 50' 10.602" E	48° 23' 24.401" N	73	106° 48' 7.700" E	48° 23' 47.014" N
37	106° 50' 13.604" E	48° 23' 24.413" N			

Тус төслийн 140 га талбай нь Мандал толгойн зүүн талд зүүн баруун тийш 4 км орчим урт, хойноос урагшаа 2 км орчим өргөн хэмжээтэй Сөгнөгөрийн гол дагуу байршилтай. Сумын төвөөс төсөл хэрэгжих талбай хүртэл шороон замаар явж хүрнэ.



Зураг 2 Төслийн талбайн орчны хил залгаа сумдын байршил

## БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Шинэчлэн батлагдсан байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуульд зааснаар түргэн хоолны сүлжээ төслийг хэрэгжүүлэхдээ төслийн талбай орчмын байгаль орчныг хамгаалах, тогтоосон сөрөг нөлөөллүүдийг бууруулах, арилгах урьдчилан сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг хянах, илрүүлэх зорилгоор байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулж, хэрэгжилтийг хангах үүргийг уг төслийг хэрэгжүүлэгч хүлээхээр заасан байна.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтэнд байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, бүх шатны засаг дарга, төрийн захиргааны төв байгууллага хяналт тавих эрхтэй бөгөөд тэдгээрт холбогдох мэдээллийг ил тод болгох нь зүйтэй.

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрөөс бүрдэнэ.

- Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллүүдийг багасгах, арилгах арга хэмжээ, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, шаардагдах хөрөнгө зардлыг тусгасан болно. Байгаль хамгаалах төлөвлөгөө нь байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээнүүдийн хураангуй бөгөөд жил бүр хянан үзэж, шинэчлэн сайжруулж байх шаардлагатай буюу байгаль орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрүүдээс гарч буй үр дүнтэй уялдуулж байх шаардлагатай.
- Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрт төслийн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчны төлөв байдалд үзүүлж байгаа өөрчлөлтийн хянах, шинжилгээ хийх, үр дүнг тайлагнах, түүнийг хэрэгжүүлэх арга хэлбэр, шаардагдах хөрөнгө, зардал, хугацааг тусгасан болно.

Түргэн хоолны сүлжээ ресторан төслийн байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд үзүүлэх болзошгүй сөрөг нөлөөлөл нь гадаад орчинд хатуу хог хаягдал тархах, байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг бохирдуулах нөлөөлөл байна. Түргэн хоолны сүлжээ рестораны газруудын гадна талбай нь бүрэн хатуу хучилттай болсон, үйлчилгээний процесс нь битүү орчинд явагддаг, бохирын нэгдсэн шугаманд холбогдсон нь хүрээлэн буй орчныг бохирдуулах нөлөөлөл, эрсдэл бага боловч дараах арга хэмжээнүүдийг авч ажиллана. Үүнд:

- Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх
- Ажлын байранд ариутгал, халдваргүйтгэл хийх зөвлөмж
- Эзэмшлийн хашааны дагуу зүлэг тарьсан хэсэгт мод, бут, сөөг тарих

**Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал**

Төслийн тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд нийт 81 330 000 төг төсөвлөгдөж байгаа ба үүнээс сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөнд 6 130 000 төгрөг, хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд 68 800 000 төгрөг, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрт 900 000 төг, осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөнд 300 000 төгрөг зарцуулагдахаар тус тус төлөвлөгдөж байна.

Төслийн 2023 оны тайланд түүх соёлын өвийг хамгаалах ажлыг гүйцэтгэх шаардлагагүй тул тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд арга хэмжээг төлөвлөөгүй болно.

*Хүснэгт 2 БОМТ-ны нэгдсэн үнэн дүн*

Д/д	Хөрөнгийн зориулалт	Хөрөнгийн хэмжээ төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө /хөрс, ус, агаар, ургамал, ан амьтан/	6 130 000
2	Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө	5 200 000
3	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
5	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
6	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	300 000
7	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөг	68 800 000
8	Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр	900 000
9	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага-зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	-
10	БОМТ-г орон нутагт тайлагнах	-
	<b>Дүн</b>	<b>81 330 000</b>

**1. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө**

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
<b>Агаарын чанар</b>									
1	Тариалангийн талбай болон усралтын системийн барилга байгууламж гэнэтийн уруйн үерт өртөж эвдрэх, осол аваар гарах	Тус бүс нутагт ууланд орсон эрчимшил ихтэй хур тунадаснаас үүдэлтэй гэнэтийн, уруйн шинжтэй үерүүд их тохиолддог тул (Гол сувгийн дагууд уулын үер орж ирэх 6 сайр байгаа) үерийн далан, суваг шуудууг сэргээн засварлах	Төслийн талбай	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна.	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна.	2023 онд	Монгол Улсын барилгын норм ба дүрэм, “БНБД 33-01-03 Усны барилга байгууламжийн зураг төсөл зохиох үндсэн журам” Зам Тээвэр, Барилга, Хот Байгуулалтын Сайдын 2010 оны 4 дүгээр сарын 12-ны өдрийн 107 дугаар тушаал “Барилгын норм ба дүрэм батлах тухай /Усны барилга байгууламжийн буурь/” □ Монгол Улсын барилгын норм ба
2	Цаг уурын гэнэтийн, аюултай үзэгдлийн улмаас болзошгүй осол аваар гарах	Хэт халах, хүчтэй аадар бороо орох, хүчтэй салхилах, шороон шуурга шуурах, үер буух зэрэг байгаль цаг уурын аюултай үзэгдлийн үед барилга газар шорооны ажил болон материал тээвэрлэлтийн үйл ажиллагааг түр зогсоох, техник хэрэгслүүдийг унтрааж, ажиллагааг зогсоох	Төслийн талбайн орчим	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна	Барилгын ажил эхлэхээс дуусах хүртэлх бүх цаг үед	

ТӨВ АЙМГИЙН БАТСҮМБЭР СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “СӨГНӨГӨР УСЛАЛТЫН СИСТЕМ” ТӨСЛИЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
3	Барилгын цаг уурын мэдээ ашиглаагүй, тохиромжгүй үед барилга, газар шорооны ажлыг явуулснаас барилгын чанарын норм стандарт алдагдах, эвдрэл гэмтэл гарах	Услалтын системийн барилга, газар шорооны ажлыг барилгын цаг уурын мэдээнд үндэслэн гүйцэтгэх, цаг уурын мэдээтэй уялдуулан ажлын төлөвлөгөө гаргах	Төслийн талбайн орчим	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна	Барилгын ажил эхлэхээс дуусах хүртэлх бүх цаг үед	дүрэм, “БНБД 33-09-10 Усжуулалтын систем, түүний байгууламж” 2010 он Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 2008 он □ Машин механизмуудын аюулгүй ажиллагааны дүрэм Монгол Улсын барилгын норм ба дүрэм, “БНБД 23-01-09 Барилгад хэрэглэх уур амьсгал ба геофизикийн үзүүлэлтүүд”, 2009 он □ Барилга байгууламжийн ажилд хэрэглэх элс, хайрга, дайргын стандарт MNS-392-98
4		Шороон замаар зорчих тээврийн хэрэгслүүдийн хурдыг 30-40 км/цаг-аар хязгаарлах буюу энэ хурднаас хэтрүүлэхгүй байх зохицуулалт хийх	Төслийн талбайн орчим	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна	Барилгын ажил эхлэхээс дуусах хүртэлх бүх цаг үед	
5	Материал тээвэрлэх болон бусад үйл ажиллагааны үед тээврийн хэрэгсэл, машин механизмын хөдөлгөөнөөр агаарт тоосжилт үүсэх	Шороон замаар зорчих ачааны автомашинуудын хоорондын зайг 20 секундээс багагүй байхаар тогтоож, өмнөх машины үүсгэсэн тоос сарниж үзэгдэх орчин сайжрах боломжийг олгох, замын ачаалалд хяналт тавих	Төслийн талбайн орчим	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна	Барилгын ажил эхлэхээс дуусах хүртэлх бүх цаг үед	
6		Шороон зам дагууд замын анхааруулах тэмдэг тэмдэглэгээ, санамж бүхий самбар байршуулж, барилгын ажилчид болон материал тээвэрлэж буй тээврийн хэрэгслүүдийг зөвхөн нэг замаар зорчих нөхцөлийг бүрдүүлэх,	Төслийн талбайн орчим	ш	50,0	10	500,0	Барилгын ажил эхлэхээс дуусах хүртэлх бүх цаг үед	



ТӨВ АЙМГИЙН БАТСҮМБЭР СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “СӨГНӨГӨР УСЛАЛТЫН СИСТЕМ” ТӨСЛИЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
		шинээр олон салаа шороон зам үүсгэхгүй байх арга хэмжээ авах							
7	Услалтын системийн барилга газар шорооны ажлын үед ашиглах элс, хайрга, цемент зэрэг атериалуудын овоолгоос салхины үйлчиллээр тоос босох	Задгай талбайд овоолох барилгын материалыг газрын гадаргаар тархахаас сэргийлж хаалт, хашилт хийх	Төслийн талбай	M2	50,0	10	500,0	Барилгын ажил эхлэхээс дуусах хүртэлх бүх цаг үед	□ Агаарын чанарын техникийн ерөнхий шаардлага, агаарын чанарын стандарт MNS 4585:2016
8									
9	Хүнд даацын машин механизмын дутуу шаталтат хөдөлгүүрээс хийн төлөвт бохирдуулагч ялгарч агаар бохирдуулах	Салхинд хийсч тоос үүсгэхгүйц материал тээвэрлэхдээ тээврийн хэрэгслийн ачааны хэсгийг битүүмжлэн хучих арга хэмжээ авах	Төслийн талбай	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна	Материал тээвэрлэх үед	
10	Бохирдуулагч ялгарч агаар бохирдуулах	Барилга, газар шорооны ажлын үед ашиглах хүнд даацын машин механизм, тоног төхөөрөмжинд сайн чанарын түлш ашиглаж агаарт ялгарах хийн төлөвт бохирдуулагчийг багасгах	Төслийн талбай	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна	Барилгын ажил эхлэхээс дуусах хүртэлх бүх цаг үед	“Бензин хөдөлгүүртэй автомашин– утааны найрлага дах хорт бодисын ЗДХ ба хэмжих арга” MNS 5013:2009 □ “Дизель хөдөлгүүртэй автомашин– утааны тортогжилтын ЗДХ ба хэмжих арга” MNS 5014:2009
11	Бензин, шатах тослох материалын хадгалалтын горим алдагдсанаас агаар бохирдуулах	Нийт машин механизмуудыг үзлэг оношилгоонд хамруулж, шаардлагатай бол хөдөлгүүрийг шинэчилж сайжруулах, хорт утаа ихээр ялгаруулж буй машин	Төслийн талбай	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна	-	Төслийн барилгын ажлын зардалд хамаарна	Барилгын ажил эхлэхээс өмнө	

ТӨВ АЙМГИЙН БАТСҮМБЭР СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “СӨГНӨГӨР УСЛАЛТЫН СИСТЕМ” ТӨСЛИЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
		техникийг барилгын ажилд ашиглахгүй байх, шаардлагатай үед хаягдал утааг шүүх шүүлтүүр, катализатор хэрэглэх							<input type="checkbox"/> Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5885 : 2008
2	<b>Газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвч</b>								
12	Хөрсний үржил шим алдагдах, эвдрэл үүсэх	Нөлөөлөлд өртөөгүй эрүүл талбайг хөндөж хөрс хуулах бол өнгөн хөрсийг тусгай талбайд хадгалж, барилгын ажил дууссаны дараа эвдэрсэн талбайг нөхөн сэргээхдээ ашиглах, аль болох богино хугацаанд олон наст ургамлын үр тарих замаар хөрсийг нөхөн сэргээж элэгдлээс хамгаалах	Төслийн талбай	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилга, газар шорооны ажлын үед	Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хууль, 2012 он <input type="checkbox"/> Байгаль орчин. Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт MNS 5916 : 2008
13	Хөрсний үржил шим алдагдах, эвдрэл үүсэх, хатуу хог хаягдлаар бохирдох	Барилгын ажлын үед нэг цэгээс дараагийн цэг рүү шилжих шилжилт тутамд засвар дууссан газрын нөлөөлөлд өртсөн гадаргыг нөхөн сэргээж ухаш, овоолго үлдээхгүй байх, хатуу хог хаягдлыг тогтмол түүж цэвэрлэх	Төслийн талбай	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилга, газар шорооны ажлын үед	Байгаль орчин. Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5918 : 2008 <input type="checkbox"/> Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850 : 2019
14	Газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвчийн өнгөн хэсэг элэгдэх, ургамлан нөмрөг устах	Барилгын материалуудыг аль болох нэг цэгт төвлөрүүлэх	Төслийн талбай	--	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилга, газар шорооны ажлын үед	

ТӨВ АЙМГИЙН БАТСҮМБЭР СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “СӨГНӨГӨР УСЛАЛТЫН СИСТЕМ” ТӨСЛИЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
15	Газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвчийн өнгөн хэсэг элэгдэх, ургамлан нөмрөг устгах	Экскаватороор ухсан нүхийг ил орхихоос сэргийлэх, усалгааны хоолой суулгах шуудуу гаргахад нягтруулдаг техник ашиглах	Төслийн талбай	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилга, газар шорооны ажлын үед	
16	Барилгын материалын болон ахуйн хаягдлаар орчныг бохирдуулах	Барилгын материалын хаягдлыг богино хугацаанд төслийн талбайгаас зайлуулах, хог хаягдлыг нэг цэгт төвлөрүүлэх, үүссэн хаягдлыг хийсч тархахааргүй битүүмжлэл сайтай цэгт түр хадгалах арга хэмжээ авах	Төслийн талбай	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилга, газар шорооны ажлын үед	Хог хаягдлын тухай хууль, 2017 он □ Ахуйн хог хаягдлыг тээвэрлэхэд тавих ерөнхий шаардлага MNS 5344 : 2011
17	Хөрсийг нефтийн бүтээгдэхүүн, хүн металлаар бохирдуулж болзошгүй.	Бензин, шатах тослох материалыг асгарч, ууршихгүй байхаар сайтар таглаж битүүмжлэн нарны шууд тусгал, галын эх үүсвэрээс тусгаарлан хадгалах, шатах тослох материалаар хөрс бохирдохоос сэргийлэх	Төслийн талбай	-	300,0	-	300,0	Барилгын ажлын үед	Хөрсний чанар. Хөрсөнд агуулагдах бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850 : 2019
18	Бүх төрлийн шатах, тослох материалаар ажилладаг машин механизм, тээврийн хэрэгслүүдийн ашиглалтын үед шатах тослох материал асгарч хөрс бохирдуулах	Шатах тослох материалаар бохирдсон хөрсийг нэн даруй хусаж аван хөрсний гүнрүү нэвчихээс сэргийлэх	Төслийн талбай	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилгын ажлын үед	

ТӨВ АЙМГИЙН БАТСҮМБЭР СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “СӨГНӨГӨР УСЛАЛТЫН СИСТЕМ” ТӨСЛИЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
<b>Гадаргын болон газрын доорх ус</b>									
19	Гадаргын усны урсац, горим өөрчлөгдөх	Барилгын ажлын үед голын байгалийн үндсэн голдирол, урсыг өөрчлөх үйл ажиллагаа явуулахгүй байх	Төслийн талбай	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилгын ажлын үед	<p>□ Усны тухай хууль, 2012 он</p> <p>□ Монгол Улсын байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайд, Барилга, хот байгуулалтын сайдын 2015 оны 6 дугаар сарын 05-ны өдрийн А-230/127 дугаар хамтарсан тушаал, “Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийг мөрдөх журам”</p>
20		Барилгын ажлын үед усан сан бүхий газрын онцгой хамгаалалтын бүсэд (голын эргээс 50 метрээс доошгүй зайд болон гол мөрний татамд) хамаарах газраас элс, хайрга чулуу авч ашиглахгүй байх	Төслийн талбай	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилгын ажлын үед	
21	Гадаргын болон газрын доорх ус хатуу, шингэн хаягдлаар бохирдох	Ахуйн болон барилгын хатуу, шингэн хаягдлын түр цэг, ажилчдын бие засах газрыг усан сан бүхий газрын энгийн хамгаалалтын бүсээс гадагш (Сөгнөгөр голын эргээс 200 метрээс доошгүй зайд) байрлуулах	Төслийн талбай	ш	200,0	1	200,0	Барилгын ажлын үед	
22	Гадаргын ус хатуу, шингэн хаягдлаар бохирдох	Голын усанд машин угаах, голын ойр орчимд бие засах, хог хаягдал ил задгай хаяхгүй байх талаар барилгын ажилчдад хатуу анхааруулах ба үүнд талбайн инженер хатуу хяналт тавьж ажиллах	Төслийн талбай	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилгын ажлын үед	
23	Усан орчныг бохирдуулах	Бүх машин механизм, ажилчдын голын суваг руу орох, гарах гарцыг хатуу зааглаж тогтооно.	Төслийн талбай	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилгын ажлын үед	

ТӨВ АЙМГИЙН БАТСҮМБЭР СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “СӨГНӨГӨР УСЛАЛТЫН СИСТЕМ” ТӨСЛИЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
		Энэ нь суваг болон амьдрах орчны ойролцоох хэсгүүдэд үзүүлэх нөлөөллийг багасгана.							
24	Тээврийн хэрэгсэл, Машин механизмын бүрэн бүтэн байдал алдагдаж, тос масло гоожих,	Машин техникийн аюулгүй ажиллагаа, бүрэн бүтэн байдлыг хангах, шаардлагатай үед засвар үйлчилгээг зориулалтын засварын газарт хийлгэх	Төслийн талбай	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилгын ажлын үед	
25	Услалтын системийн барилга байгууламжуудын битүүмжлэл муу байснаас ашиглалтын үед шүүрэлт үүсч, усны алдагдал ихсэх, ус хэрэглээ тооцоот хэрэглээнээс давах	Услалтын системийн барилга байгууламжууд буюу гол суваг, гол хоолой, далд сувгийн битүүмжлэлийг стандартын дагуу хийж, шүүрэлт үүсгэхгүй байх нөхцөлийг бүрдүүлэх	Төслийн талбай	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилгын ажлын үед	
<b>Ургамлан нөмрөг</b>									
26	Барилгын ажлын нөлөөгөөр байгалийн ургамлан нөмрөг устгах, доройтох	Барилгын ажлын төлөвлөлт, газар ашиглалтыг зөв хийж ургамлан нөмрөгт сөрөг нөлөөлөл үзүүлэх талбайг хамгийн бага хэмжээнд байлгах	Төслийн талбай	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилгын ажлын үед	<input type="checkbox"/> Байгалийн ургамлын тухай хууль, 1995 он <input type="checkbox"/> Ургамал хамгааллын тухай хууль, 2007 он <input type="checkbox"/> Монгол Улсын Засгийн газрын 1995 оны 08 дугаар сарын 25 – ны өдрийн 153 дугаар тогтоол, Ховор ургамлын жагсаалт
27	Барилгын ажлын нөлөөгөөр байгалийн ургамлан нөмрөг устгах, доройтох	Барилгын материал, машин механизмуудыг ургамлан нөмрөг бага буюу аль холбох халцгай газарт байрлуулах, байгалийн ургамалтай газарт барилгын материал буулгах,	Төслийн талбай	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилгын ажлын үед	

ТӨВ АЙМГИЙН БАТСҮМБЭР СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “СӨГНӨГӨР УСЛАЛТЫН СИСТЕМ” ТӨСЛИЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
		машин механизмын зогсоол болгон ашиглахгүй байх							
<b>Амьтны аймаг</b>									
28	Аюулд орсон амьтдад шуурхай тусламж үзүүлж чадаагүй бол тоо толгой нь хорогдох	Бэртэж гэмтсэн, аюулд орсон зэрлэг ан амьтантай таарвал орон нутгийн байгаль хамгаалагчид мэдэгдэж шуурхай арга хэмжээ авах	Төслийн ойр орчим	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилгын ажлын үед	<input type="checkbox"/> Амьтны тухай хууль, 2012 он <input type="checkbox"/> Монгол Улсын Засгийн газрын 2012 оны 01 дүгээр сарын 11- ний өдрийн 7 дугаар тогтоол, Ховор амьтны жагсаалт
29	Хууль бус ан агнуурын үйл ажиллагаа явагдах	Барилгын ажилчдад хууль бус ан агнуур хийхгүй байх, худалдаалахгүй байх талаар анхааруулга өгч, хяналт тавьж ажиллах	Төслийн ойр орчим	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилгын ажлын үед	
30	Усан орчинд амьдарч буй амьтдын амьдрах орчныг өөрчлөх,	Гол суваг, усан санд загас орвол амьдрах орчны хувьд тохиромжгүй тул толгойн барилгад загас орохоос сэргийлсэн тор тавьж гол суваг руу загас орохгүй дамжин өнгөрөх нөхцөлийг бүрдүүлэх	Төслийн ойр орчим	-	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Барилгын ажлын үед	<input type="checkbox"/> Монгол Улсын барилгын норм ба дүрэм, “БНБД 33-09-10 Усжуулалтын систем, түүний байгууламж” 2010 он
31	Тариалангийн талбайг шувууд сүйтгэх	Тариалангийн талбай орчимд шувуу үргээгч суурилуулах	Тариалангийн талбай орчим		463 000	10 ш	4 630 000	2023 онд	
<b>Нийт</b>							<b>6130,0</b>		

## 2. Орчны тохижилт, цэцэрлэгжүүлэлтийн төлөвлөгөө

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Нийт зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1	Биологийн нөхөн сэргээлт хийж эвдэрсэн газрыг байгалийн унаган төрхөнд нь эргүүлэн оруулах	Барилга, газар шорооны ажил дууссаны дараа эвдрэлд орсон талбайг хэлбэршүүлэх, тэгшлэх, үржил шимт хөрсөөр хучих, шаардлагатай тохиолдолд хөрс сайжруулалт хийх зэргээр ургамалжуулах урьдач нөхцөлийг бүрдүүлэх	Эвдрэлд өртсөн талбайн хэмжээгээр	-	Үйл ажиллагааны зардал		Барилгын ажлын дараа 10-15 хоногт багтаан бүх нөхөн сэргээлтийн ажлыг дуусгах 2023 онд	Байгаль орчин. Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалалт MNS 5916 : 2008 <input type="checkbox"/> “Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт” MNS 5914:2008 “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах техникийн шаардлага” MNS 5918:2008 <input type="checkbox"/> Зүлэгжүүлэх талбай бэлтгэх, үр тарих, арчлах MNS 6260 : 2011
2	Тэрбум мод хөтөлбөр	Мод тарих		1300 ш	5 200 000 / нэгжийн үнэ 4000 төг/		2023 онд	<input type="checkbox"/> Ерөнхийлөгчийн зарлиг тэрбум мод хөтөлбөр
<b>Нийт</b>					5 200 000			

## 3. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Энэхүү төсөл хэрэгжих талбай нь Газрын тос, уул уурхай, цацраг идэвхт ашигт малтмалын ашиглалтын үлдэгдэл нөлөөлөлд өртөн нөхөн сэргэхгүй газарт үл хамаарах тул биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулах шаардлагагүй болно.

## 4. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө

Энэхүү төсөл нь өмнө ашиглагдаж байсан усалтын системийг сэргээн засварлаж дахин ашиглахаар төлөвлөсөн тул тариалангийн талбай болон барилга газар шорооны ажил хийгдэх талбайд айлын өвөлжөө, хаваржаа, барилга байгууламж давхцаагүй байна. Иймээс төслийн хэрэгжилтийн үед нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох үйл ажиллагаа явагдахгүй болно.

## 5. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

БОННУ-ний хээрийн судалгааны ажлын үед төсөл хэрэгжих талбайд нүдэнд ил харагдах түүх соёлын үл хөдлөх урсгал, соёлын биет өв илрээгүй болно. Гэвч “Сөгнөгөр” усалтын системийн барилга, газар шорооны ажлыг анхаарал болгоомжтой явуулж, Монгол Улсын “Соёлын өвийг хамгаалах тухай” хууль болон бусад хууль тогтоомжийн хүрээнд ажиллах шаардлагатай.

“Соёлын өвийг хамгаалах тухай” хуулийн 27.8 –д “Хот суурин, барилга байгууламж барих, шинээр зам тавих, усан цахилгаан станц байгуулах, газар тариалан эрхлэх, ашигт малтмалын хайгуул хийх, ашиглах зэрэг аж ахуйн үйл ажиллагаа явуулахад зориулан газар олгохоос өмнө палеонтологи, археологи, угсаатны мэргэжлийн эрдэм шинжилгээний байгууллагаар урьдчилан хайгуул, судалгаа хийлгэж, дүгнэлт гаргуулна”, 27.9-д “Урьдчилан хайгуул судалгаа хийлгэх, илэрсэн түүх, соёлын дурсгалыг авран хамгаалах ажилд шаардагдах зардлыг захиалагч хариуцна”, 27.10-д “Урьдчилан хайгуул, судалгаа хийлгэж, дүгнэлт гаргуулаагүй нь газар эзэмшүүлэх шийдвэрийг хүчингүй болгох үндэслэл болно” гэж тус тус заасан байдаг.

Энэхүү усалтын систем нь 1976 онд ашиглалтанд орсон боловч усалтын системийн барилга байгууламжууд нь эвдэрч ашиглалтаас гарсан тул одоо сэргээн засварлахаар төлөвлөж байна. Иймд төслийн барилга, газар шорооны ажил эхлэхээс өмнө палеонтологи, археологийн урьдчилсан хайгуул судалгаа хийлгэх шаардлагагүй гэж үзсэн болно. Гэвч барилга газар шорооны ажлын үед түүх соёлын үл хөдлөх дурсгал, соёлын биет өв илэрч болзошгүй тул хэрэв илэрвэл доорх төлөвлөгөөний дагуу ажиллана.

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хүрээ, хэмжээ	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Нийт зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	
1	Барилга, газар шорооны ажлын үед түүх соёлын үл хөдлөх дурсгал, соёлын биет өв илрэх, санамсаргүй тохиолдлоор түүнийг эвдэж, гэмтээж болзошгүй.	Усалтын системийн барилга, газар шорооны ажлын үед нөлөөлөлд өртөх талбайд соёлын биет өв, түүх соёлын үл хөдлөх дурсгал илэрвэл нэн даруй үйл ажиллагааг зогсоож сумын Засаг даргын тамгын газар, сумын цагдаагийн байгууллага болон орон нутгийн музейд мэдэгдэнэ.	Төслийн талбай	Үйл ажиллагааны зардалд		Барилгын ажлын үед 2023 онд	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль, 2014 он
2		Хариуцсан албан тушаалтан ирэх хүртэл барилгын ажил гүйцэтгэж буй компани болон төсөл хэрэгжүүлэгч тус түүх соёлын үл хөдлөх дурсгал, соёлын биет өвийг хөдөлгөхгүйгээр түр хамгаалах арга хэмжээ авна.	Төслийн талбай	Үйл ажиллагааны зардалд		Барилгын ажлын үед 2023 онд	
3		Холбогдох албан тушаалтнууд ирж түүх соёлын дурсгал, соёлын биет өвтэй танилцах, цаашид хэрхэхийг шийдэх хүртэл тухайн хэсгийн барилга, газар шорооны ажлыг түр зогсоох ба холбогдох байгууллагуудын шийдвэр эцэслэгдэж гарсны дараа үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэх эсэх талаар шийдвэрлэнэ.	Төслийн талбай	Үйл ажиллагааны зардалд		Барилгын ажлын үед 2023 онд	
<b>Нийт</b>				-			



6. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг, нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Нийт зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1	Машин механизм, тоног төхөөрөмжийн бүрэн бүтэн байдал алдагдсанаас осол аваар гарах эрсдэлтэй.	Барилга, газар шорооны ажилд хэрэглэх машин механизм, техник тоног төхөөрөмжүүдийн бүрэн бүтэн байдал, аюулгүй ажиллагааг бүрэн хангасан байх	-	Барилгын ажил гүйцэтгэгч байгууллагын төлөвлөлтийн зардалд хамаарна.		Барилгын ажил эхлэхээс өмнө 2023 онд	<input type="checkbox"/> Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 2008 он <input type="checkbox"/> Тусгай зориулалтын ажлын хувцас. Ерөнхий шаардлага MNS 6231 : 2011 <input type="checkbox"/> Хөдөлмөрийн хамгаалах хэрэгсэл. Ерөнхий шаардлага, ангилал MNS 4931 : 2000
2		Хэрэв ажлын талбай дээр машин механизм, тээврийн хэрэгсэл эвдэрсэн бол засварын газарт шаардлагатай бүх засвар үйлчилгээг хийсний дараа үйл ажиллагаа явуулах	-	Барилгын ажил гүйцэтгэгч байгууллагын төлөвлөлтийн зардалд хамаарна.		Барилгын ажлын үед 2023 онд	
3	Хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр хангаагүй эсвэл хэрэглээгүй, ХАБЭА-н дүрэм зөрчигдсөн үед болзошгүй осол аваргарт өртөх	Барилгын талбай дээр ажиллах бүх ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр бүрэн хангаж, хэрэглүүлж хэвшүүлэх	-	Барилгын ажил гүйцэтгэгч байгууллагын төлөвлөлтийн зардалд хамаарна.		Барилгын ажлын үед 2023 онд	<input type="checkbox"/> Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй, Хамгаалалтын хувцас - Ерөнхий шаардлага MNS ISO 13688 :2000 <input type="checkbox"/> Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 2008 он <input type="checkbox"/> Барилгын тухай хууль, 2016 он <input type="checkbox"/> Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаанд тавих ерөнхий шаардлага MNS 4968 : 2000
4		Бүх ажилчдад ХАБЭА-н зааварчилгаа өгч гарын үсэг зуруулах, ХАБЭА-н зааварчилгаанд хамрагдаагүй ажилчдыг барилгын талбай дээр ажиллахыг хориглох, үүнд ХАБЭА-н ажилтан байнга хяналт тавьж хариуцлагатай ажиллах	-	Барилгын ажил гүйцэтгэгч байгууллагын төлөвлөлтийн зардалд хамаарна.		Барилгын ажлын үед 2023 онд	
5	Машин механизмын ашиглалтын ХАБЭА-н дүрэм зөрчигдөж осол аваргарт өртөх	Барилгын материал ачиж буулгах, өргөх зэрэг эрсдэлтэй алхмуудыг ХАБЭА-н инженерийн хараа хяналтанд гүйцэтгэх ба аюулгүй байдлын ажилтан шаардлагатай тохиолдолд зааварчилгаа өгөх	-	Барилгын ажил гүйцэтгэгч байгууллагын төлөвлөлтийн зардалд хамаарна.		Барилгын ажлын үед 2023 онд	<input type="checkbox"/> “ХАА зарим механикжсан ажлын аюулгүй ажиллагааны зааварчилга”, Монгол Улсын Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайд, Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн сайдын
6	Ослын нөхцөл хүндрэх	Ажилчдад анхан шатны тусламж үзүүлэх арга зааврыг эзэмшүүлэх, анхан шатны тусламжийн эм, тариа, багаж хэрэгслийг байнга бэлэн байлгах	1	300,0	300,0	Барилгын ажлын үед 2023 онд	
	Байгаль, цаг уурын гэнэтийн аюултай үзэгдлийн улмаас осол гарах	Шороон шуургатай өдрүүдэд тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний хурдад хязгаарлалт хийх, сонор сэрэмжлүүлгийг өндөржүүлэн ажиллах	-	Барилгын ажил гүйцэтгэгч байгууллагын төлөвлөлтийн зардалд хамаарна.		Барилгын ажлын үед 2023 онд	<input type="checkbox"/> “ХАА зарим механикжсан ажлын аюулгүй ажиллагааны зааварчилга”, Монгол Улсын Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайд, Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрийн сайдын
7	Машин механизм, тоног төхөөрөмжийн	Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд ашиглах бүх машин механизмууд нь аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг бүрэн	-	Барилгын ажил гүйцэтгэгч байгууллагын төлөвлөлтийн			

ТӨВ АЙМГИЙН БАТСҮМБЭР СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “СӨГНӨГӨР УСЛАЛТЫН СИСТЕМ” ТӨСЛИЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

	бүрэн бүтэн байдал алдагдсанаас осол аваар гарах эрсдэлтэй.	хангасан, ашиглах заавар паспорттой байх		зардалд хамаарна.		тушаал, аюулгүй зааварчилга баталж, мөрдүүлэх тухай, 1996 оны 11 дүгээр сарын 4-ний өдөр, Дугаар А/288, А/68	Хөдөлмөрийн ажиллагааны зааварчилга баталж, тухай, 1996 оны 11 дүгээр сарын 4-ний өдөр, Дугаар А/288, А/68
	<b>Нийт</b>			300,0			

7. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1	Ахуйн	Барилгын ажил явагдах талбайд ахуйн хатуу хог хаягдлыг хуримтлуулах битүүмжлэл сайтай, битүү тагтай, хогийг 4-5 төрөлд ангилан ялгах түр цэг болон хогийн савнуудыг байршуулах	Төслийн талбайд	8000,0	5	40000,0	Төслийн эхэн үед	Хог хаягдлын тухай хууль, 2017 он
2		Улаанбаатар хотод байрлах дахин боловсруулах үйлдвэрүүд рүү тээвэрлэх	Төслийн хүрээнд	Гэрээнд заасны дагуу		Гэрээнд заасны дагуу	Төслийн турш	
3		Дахин боловсруулах боломжгүй ахуйн хаягдлыг 14 хоногт нэг удаа сумын хог хаягдлын төвлөрсөн цэгт зөөвөрлөх	Төслийн хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Төслийн турш	
4		Стандартын шаардлагад нийцсэн ажилчдын бие засах газар буюу түр ариун цэврийн Био нойл байгуулах	Төслийн хүрээнд	1600,0	3	4800,0	Төслийн эхэн үед	
		Дахин боловсруулах боломжтой хаягдлыг нягтаршуулах зориулалт бүхий хаягдал пресслэгч машин худалдан авч ангилан ялгасан хаягдлуудыг нягтаршуулан тээвэрлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх	Төслийн хүрээнд	12000,0	2	24000,0		
6	Үйлдвэрлэлийн	Ажлын хэмжээнээс хамаарч ашиглах материалын орц найрлага, хэмжээг зөв тохируулан аль болох хаягдал үүсгэхгүй байх, хаягдлыг хамгийн бага байхаар төлөвлөж ажиллах	Төслийн хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Төслийн турш	Хог хаягдлын тухай хууль, 2017 он

ТӨВ АЙМГИЙН БАТСҮМБЭР СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “СӨГНӨГӨР УСЛАЛТЫН СИСТЕМ” ТӨСЛИЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Тоо хэмжээ	Нийт зардал (төгрөг)	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
7		Үүссэн хаягдлыг дахин ашиглах боломж бололцоог судлах, ашиглаж болохуйц зуурсан шавар, бетон, модон болон төмөр эдлэхүүн зэрэг хаягдал, үлдэгдэл материалуудыг орон нутгийн иргэдэд буюу хэрэглэх хүнд нь өгөх	Төслийн хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Төслийн турш	Хог хаягдлын тухай хууль, 2017 он
8		Барилгын материалын Хаягдлыг орон нутгийн төвлөрсөн хаягдлын цэгт 14 хоногт 1 удаа зайлуулах	Төслийн хүрээнд	Гэрээнд заасны дагуу	-	Гэрээнд заасны дагуу	Төслийн турш	Хог хаягдлын тухай хууль, 2017 он
9	<b>Аюултай</b>	Машин механизмын ашиглалт, засвар үйлчилгээний үед гарах бензин, тос, шатах тослох материалын үлдэгдэл, сав баглаа боодол зэрэг аюултай хаягдлуудыг түр хадгалах тусгай зориулалтын агуулах байгуулах ба агуулах нь бохирдуулагч бодис хөрсөнд нэвчихээс сэргийлсэн гадаргуутай, нарны шууд тусгал, галын эх үүсвэрээс тусгаарлагдсан битүүмжэл сайтай байна. Хуримтлагдсан аюултай хаягдлыг дахин боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлэх ба энгийн хаягдалтай хамт хаяхыг хориглоно.	Төслийн хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардалд	-	Үйл ажиллагааны зардалд	Төслийн турш	Хог хаягдлын тухай хууль, 2017 он
<b>Нийт</b>						68800,0		

8. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал (төгрөг)	Нийт зардал (төгрөг)	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1	<b>Агаар</b>						
	Хорт хий, бохирдуулагч, дуу чимээний түвшин: Тоос /TSP, PM10, PM2.5/ CO2, SO2, NO2, Дуу шуугиан	Барилгын талбайн эргэн тойронд	Сард нэг удаа	Сард нэг удаа	45,0	405,0	Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ, Техникийн ерөнхий шаардлага /MNS 5885 : 2008/ □ Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016
2	<b>Хөрсний чанарын мониторинг</b>						
	<b>Нянгийн бохирдол:</b> • (Iгр-д) Колититр • Cl.perferringens титр	Хаягдлын цэгүүд, ажилчдын бие засах газрын орчмоос	Улиралд нэг удаа	Жилд 3 удаа	40,0	120,0	Байгаль хамгаалал. Хөрс. Ариун цэврийн байдлын үзүүлэлтүүдийн нэр төрөл/MNS 3985 - 1987/ Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 5850:2008. □ Хөрс. Эрүүл ахуйн үзүүлэлтүүдийн зөвшөөрөгдөх хэмжээ MNS 3297:1991 □ Хөрс. Дээж авах, савлах, тээвэрлэх, хадгалах журам MNS 2305 : 1995
	Хөрсөн дэх хүнд металлын агууламж тодорхойлох: • 11 хүнд металл (Cu, Zn, Cd, Pb, As,Ni)	Барилгын талбайн эргэн тойрон болон машин механизмын зогсоолын талбайгаас	Улиралд нэг удаа	Жилд 3 удаа	40,0	120,0	
3	<b>Усны чанар, урсцын мониторинг</b>						
	Усны химийн ерөнхий шинжилгээ	Сөгнөгөр голын ус	Улиралд нэг удаа	Жилд 3 удаа	40,0	120,0	Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага MNS 4586 : 1998 □ Байгаль орчныг хамгаалах. Усан мандал. Гадаргын усны чанарыг хянах журам MNS 4047 : 1988
	Усан дахь бохирдуулагч бодисуудын хэмжээ тодорхойлох	Сөгнөгөр голын ус	Улиралд нэг удаа	Жилд 3 удаа	45,0	135,0	
		<b>Нийт</b>				900 000	

**9. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө**

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь			Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			2023 он				
			Сар	Сар	Сар		
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1	ХАБЭА-н инженер, Байгаль орчны мэргэжилтэн гэсэн 2 ажлын байрыг гаргаж, аюулгүй ажиллагаа, байгаль орчныг хамгаалах ажлуудыг хариуцан ажиллуулах	Үйл ажиллагааны зардалд				Төсөл хэрэгжүүлэгч	
2	БОАЖСайдын 2019 оны 10 сарын 29-ны өдрийн А-618 дугаар тушаалаар батлагдсан Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журмын дагуу ТЖБОМТ-г жил бүр боловсруулж БОАЖЯ-аар батлуулах	Үйл ажиллагааны зардалд	1 сард			Байгаль орчны мэргэжилтэн	
3	ТЖБОМТ – г өмнөх жилийн 12-р сард багтаан БОАЖЯ-аар батлуулах, ТЖБОМТ-ний биелэлтийн тайланг жилийн эцсээр 11-р сард багтаан боловсруулж орон нутгийн байгаль орчны газар болон ажлын хэсэгт танилцуулан дүгнүүлж байх	Үйл ажиллагааны зардалд		12 сард		Байгаль орчны мэргэжилтэн	
<b>Нийт</b>							

**10. Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө**

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал (төгрөг)	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1	Иргэд олон нийт/дурын оролцогч, сонирхогч талууд	Санал, хүсэлт хүлээн авч Төсөлтэй холбогдох Гомдлыг барагдуулах	Байгаль орчны талаар тавьсан санал гомдолтой холбогдол бүхий бүх төрлийн мэдээлэл	Төсөл хэрэгжих бүх хугацааны турш	Үйл ажиллагааны зардалд	Байгаль орчны мэргэжилтэн	-

ТӨВ АЙМГИЙН БАТСҮМБЭР СУМЫН НУТАГТ ХЭРЭГЖИХ “СӨГНӨГӨР УСЛАЛТЫН СИСТЕМ” ТӨСЛИЙН 2023 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

2	БОАЖЯ	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн Төлөвлөгөөг боловсруулан БОАЖЯ-аар батлуулна.	Байгаль орчныг хамгаалах хууль тогтоомж, энэхүү байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тодорхойлсон сөрөг нөлөөг бууруулах, арилгах арга хэмжээний зөвлөмж, байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг үндэслэн зөвхөн тухайн жилд хийгдэх ажлуудын төлөвлөгөөг боловсруулсан байна.	Жил бүрийн 12 дугаар сард багтаан дараа оны ТЖБОМТ-г батлуулна.	Үйл ажиллагааны зардалд	Байгаль орчны мэргэжилтэн	-
3	Аймгийн байгаль орчны газар	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланг аймгийн байгаль орчны газарт хүргүүлнэ.	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг ханган биелүүлж түүний үр дүнг тусгасан биелэлтийн тайлан боловсруулан хүргүүлнэ.	Жил бүрийн 11 дүгээр сарын 01-ний дотор Аймгийн байгаль орчны газарт 3-аас доошгүй хэвлэмэл хувь болон цахим хэлбэрээр хүргүүлнэ.	Үйл ажиллагааны зардалд	Байгаль орчны мэргэжилтэн	-
<b>Нийт</b>					-		